

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 12/3 2023 s. 1201-1220, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

**TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ ANAHTAR YETKİNLİKLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ (8. SINIF ÖRNEĞİ)**

Sedat MADEN*

Nidanur DURMAZ**

Geliş Tarihi: 22.02.2023

Kabul Tarihi: 19.07.2023

Öz

Bu çalışmanın amacı, 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinlikleri ve ilişkili olduğu kazanımları Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi anahtar yetkinlikleri açısından incelemektir. Araştırma nitel modellerden doküman incelemesi ile yürütülmüştür. Elde edilen veriler betimsel içerik analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Ders kitaplarında yer alan tüm etkinliklerin doğal olarak ana dilde iletişim yetkinliğini desteklediği görülmüştür. Ana dilde iletişim yetkinliğinden sonra en fazla öğrenmeyi öğrenme, bu yetkinliği de kültürel farkındalık ve ifadenin takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Dijital yetkinlik, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknoloji, inisiyatif alma ve girişimcilik yetkinlik alanına yönelik etkinlik ve ilişkili kazanım oranlarının birbirine yakın olduğu sosyal ve vatandaşlık alanıyla ilgili etkinlik sayısının az, yabancı dilde iletişim yetkinliğine dair ise hiçbir tespit yapılamadığı ulaşılan sonuçlar arasındadır. Elde edilen bulgulardan hareketle hazırlanacak olan ders kitaplarında etkinliklerin ve Program'da ise kazanımların anahtar yetkinlik alanlarına dağılımının gözden geçirilmesi önerilebilir.

Anahtar Sözcükler: Anahtar yetkinlik, Türkçe, ders kitabı, etkinlik, kazanım.

**EXAMINATION TURKISH TEXTBOOKS IN TERMS OF KEY
COMPETENCIES (8TH GRADE EXAMPLE)**

Abstract

The aim of this study is to examine the activities in the 8th grade Turkish textbook and the related objectives in terms of key competencies of the Turkish Qualifications Framework. The research was carried out with document analysis, one of the qualitative models. The obtained data were analyzed by descriptive content analysis method. It has been seen that all the activities in the textbooks naturally support the communicative competence in the mother tongue. It has been concluded that learning to learn is the second highest level of communication competence in the mother tongue, followed by cultural awareness and expression. It has been determined that the efficiency and related objective rates for digital competence, mathematical competence and science/technology, initiative taking and entrepreneurship competence are close to each other. In addition, it is among the results reached that the number of activities related to the social and

* Prof. Dr.; Bayburt Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü, sedatmaden@bayburt.edu.tr.

** Öğretmen; Bayburt Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü, nddmzz@gmail.com.

citizenship field is low, and no determination can be made about communication competence in a foreign language. It can be suggested to review the distribution of the activities in the textbooks to be prepared based on the findings obtained and the distribution of the objectives in the Program to the key competency areas.

Keywords: Key competence, Turkish, textbook, activity, objective.

Giriş

21. yüzyılda bilim, sanat, ekonomi, teknoloji, eğitim vb. alanlarda yaşanan hızlı değişim aynı zamanda bunların merkezinde yer alan toplumun dolayısıyla da bireyin değişimini zorunlu kılmaktadır. Söz konusu değişim, var olan bilgilere yenilerini eklemek, onu benimseyip ayak uydurmak ve öğrenmeyi öğrenmek şeklinde gerçekleşmektedir. Bahsedilen değişimin hızına ayak uydurmanın bir sonucu olarak yaşam boyu öğrenme becerileri önem kazanmıştır. Zira bilgi ve bilgi kaynaklarının çeşitlendiği çağımızda bireyin yaşam boyu ihtiyaç duyacağı yeni bilgilerin miktarı her geçen gün artmaktadır. Bu bakımından yaşam boyu öğrenme bireylere sadece okulda değil ihtiyaç duyulan her yerde doğru ve etkili öğrenme becerisini sunmak şeklinde anlaşılmalıdır. Günümüz eğitim sistemi örgün ve yaygın olarak bireye yaşam boyu öğrenme becerilerini kazandıracak nitelikte kendini güncellemelidir. Yaşam boyu ihtiyaç duyulacak becerilerden biri etkili iletişim kurmak dolayısıyla da sözlü ve yazılı olarak dili etkili kullanmaktır.

Dil eğitimi, çok yönlü ve dinamik bir alandır. Dil; zihinsel, sosyal ve kültürel yönleri olan bir olgudur. Buna bağlı olarak dil eğitimi, içerisinde yaşam boyu gerekli olacak farklı unsurları barındırır. Bilginin aktarılmasından ziyade kullanımını önceleyen eğitim anlayışımızda da dört temel dil becerisi zihinsel ve sosyal beceriler ile desteklenmekte ve dilin kullanımı, zihinsel becerilerin oluşması ve gelişmesine etki etmektedir. Dil öğrenimi sırasında birey aktif olarak sürecin içerisinde yer aldığı için bu süreçte sıralama, sınıflama, sorgulama, eleştirel düşünme gibi zihinsel işlem becerileri ortaya çıkmakta ve dil öğrenimi bu beceriler sayesinde gerçekleşmektedir (Güneş, 2009, s. 6). Bunun yanı sıra dil öğrenimi iletişim ve etkileşim boyutu olan bir süreç gerektirdiği için sosyal yaşam becerilerinin gelişimi ve kullanımına da gerek duymaktadır.

Beceri; bilgi ve uygulamayı içeren, öğretim sürecinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması gereken kabiliyetler olarak tanımlanmaktadır (Kan, 2006, s. 7). Eskiden gözle görülür, ustalık gerektiren davranışlar olarak tanımlanan beceri, günümüzde bilgi ve zihinsel işlemler bütünü olarak ifade edilmektedir (Güneş, 2016, s. 206). Bilgi aktarımından ziyade beceriye dönüştürülerek alışkanlıklar hâlinde kazandırılması şeklinde yaşanan anlayış değişikliği neticesinde, temel eğitim programlarında bireye kazandırılması gereken zihinsel ve sosyal beceriler yer almıştır. Türkçe öğretiminde de bahsedilen yenilenme 2004 yılındaki ilkökul Programı'nda yaşanmış, ortaokullar için hazırlanan 2005 Programı'nda sürdürülmüştür. Sözü edilen programda öğrencilerin yaşam boyu kullanacakları temel beceriler şu şekilde sıralanmıştır:

- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
- Eleştirel düşünme
- Yaratıcı düşünme
- İletişim kurma
- Problem çözme

Araştırma
Karar verme
Bilgi teknolojilerini kullanma
Girişimcilik

Her bireyin kazanması beklenen bu beceriler uygulamada olan 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı (TDÖP)'nda yetkinlikler şeklinde tanımlanmıştır. Anahtar yetkinlikler Avrupa Komisyonu'nun (2002) hayat boyu olarak tanımladığı, bireyin yaşamı boyunca bilgisini, becerisini ve yetkinliğini bireysel, sosyal ve mesleki hayatta kullanabilmesini sağlayan yeterliliklerdir. Türkiye de hayat boyu öğrenme için Avrupa Yeterlilikler Çerçevesine (AYÇ) katılmıştır. Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ) ile paralel olacak şekilde, 19 Kasım 2015 tarihinde Bakanlar Kurulu'nun yayınladığı Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) yürürlüğe girmiştir (Baykal, 2017, s. 71). Söz konusu yetkinliklere dair açıklama 2019 TDÖP'de "Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenmiştir" (s. 4) şeklinde yer almıştır. TDÖP'de adı geçen yeterlilikler ve beceri alanları "Yetkinlikler" başlığı altında tanım ve açıklamaları ile birlikte verilmiş ve Program'da yer verilen sekiz anahtar yetkinlik aşağıdaki gibi sıralanmıştır (TDÖP, 2019, s. 4-5):

- 1) Ana dilde iletişim
- 2) Yabancı dillerde iletişim
- 3) Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler
- 4) Dijital yetkinlik
- 5) Öğrenmeyi öğrenme
- 6) Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler
- 7) İnisiyatif alma ve girişimcilik
- 8) Kültürel farkındalık ve ifade

Öğrencilere temel dil becerileri ile birlikte kazandırılması amaçlanan yukarıdaki yetkinlikler hayat boyu öğrenmenin anahtarı olarak değerlendirilebilir. Nitekim iletişim, teknoloji, öğrenmeyi öğrenme, girişimcilik gibi alanlarda yetkin olmadan yaşam boyu öğrenmenin gerçekleşmeyeceği açıktır. Programın ele aldığı kazanım, beceri, yetkinlik gibi olguların somut olarak kendine yer bulduğu ders kitapları, belirtilen yetkinlik amaçlarının öğrencilere ilk elden aktarılabilmesi önemli referanslardır. Öyle ki "ders kitapları öğretimde öğretmenlerin, öğrencilerin, yetişkinlerin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden bir araçtır" (Kılıç, 2005, s. 38). Öğretim programlarına ayna tutması dışında öğrencinin özerklik kazanarak bilgilerini geliştirip ölçülebilecek yetkinlik tanımı ile ortaya konan becerilere metinler ve etkinlikler sayesinde ulaşabilecekleri bir kaynak olan ders kitapları kazanımların beceri hâline dönüşüp dönüşmediğini gösterecek önemli bir materyal olarak değerlendirilmektedir (Kana ve Kiler, 2021, s. 743). Dolayısıyla anahtar yetkinliklerin Türkçe öğretiminde ne düzeyde yer aldığını ve desteklendiğini görebilmek için incelenmesi gereken unsurlardan biri de ders kitaplarıdır.

Türkçe öğretiminde kazandırılması hedeflenen temel beceri ve yetkinliklerin neler olduğu, program ve ders kitaplarındaki etkinliklerle ne derece kazandırıldığına dair çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Alan yazını incelendiğinde yetkinlikler açısından 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinlikleri (Kurudayıoğlu, Tüzel ve Güneş, 2010), ortaokul Türkçe ders kitaplarını (Kana ve Kiler, 2021; Temizkan, 2014), 9.sınıf Türk dili ve edebiyatı ders kitabını (Kurudayıoğlu ve Soysal, 2018) ve Türkçe ders kitaplarını dijital okuryazarlık bağlamında (Direkçi, Akbulut ve Şimşek, 2019; Maden ve diğ., 2018) değerlendiren çalışmalara rastlanmaktadır. Ayrıca temel beceriler ve Türkçe öğretimi (Kurudayıoğlu ve Çetin, 2015), Türkçe öğretiminde beceri uyumsuzluğu sorunları ve çözümleri (Alyılmaz, 2010; Güneş, 2016), Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin öğrenci değerlendirme programı açısından değerlendirildiği (Baykal, 2017), Türkçe öğretmenlerinin 21.yüzyıl becerilerini uygulama yeterlilikleri (Dilekçi, Karatay ve Tezel, 2022) ve Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı temel beceri ve yetkinlikler açısından farklı yönleriyle inceleyen çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Bal, 2018; Duran ve Ertan Özen, 2018; Söylemez, 2018; Belet Boyacı ve Güner Özer, 2019; Kurudayıoğlu ve Soysal, 2019; Kayhan, Altun ve Gürol, 2019; Ünveren Kapanadze, 2019; Direkçi, Şimşek ve Uygun, 2020; Kocayığit ve Karademir, 2020; Kurudayıoğlu ve Soysal, 2020; Soyuçok ve Batur, 2020; Barası ve Erdamar, 2021; Ülger ve Erkal, 2022). Bununla birlikte, Türkçe 8. sınıf ders kitaplarının yetkinlikleri destekleme durumunun incelenmediği ve ders kitabındaki etkinliklerin temele aldığı kazanımlar açısından da yetkinliklerle ilişkisinin tespit edildiği çalışmaların ise sınırlı olduğu görülmektedir.

1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Türkçe 8. sınıf ders kitabındaki etkinliklerin ve ilişkili olduğu kazanımların Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi anahtar yetkinlikleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Böylece Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin ve öğretim programındaki kazanımların hangi yetkinliği desteklediği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Anahtar yetkinliklerle ilgili etkinliklerin ders kitabındaki tema ve metinlere dağılımının tespit edilmesi de hedeflenmiştir. Bu amaçlar doğrultusunda araştırmada aşağıdaki problemlere yanıt aranmıştır:

1. Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin yetkinlik alanlarına dağılımı nasıldır?
2. Türkçe ders kitabındaki anahtar yetkinlikleri destekleyen etkinliklerin temalara dağılımı nasıldır?
3. Türkçe ders kitabındaki etkinliklerde temele alınan kazanımların yetkinlik alanlarına dağılımı nasıldır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma modellerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Nitel araştırma, içeriğinde birçok kuramı barındırması açısından tanımı zor ve geniş olan bir araştırma modelidir. Yıldırım ve Şimşek'e (2006, s. 39) göre nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanmıştır. Doküman incelemesi ise, araştırılması hedeflenen bilgilerin yer aldığı materyallerin incelenerek analizinin yapılmasıdır. Nitel çalışmalarda “gözlem ya da görüşme yapmaya gerek kalmadan verilere ulaşılabilir ve araştırmacı için zaman tasarrufu sağlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 185-186). Bu hedefler doğrultusunda çalışma için

öncelikle 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinlikler ve TDÖP'teki 8.sınıf kazanım karşılıkları yetkinlikler açısından tespit edilmiştir.

2.2. Çalışma Materyali

Bir çalışmada hangi dokümanların veri kaynağı olarak kullanılacağı o çalışmanın araştırma problemi ile yakından ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 188). Bu bağlamda çalışmada, TYÇ'de belirtilen yetkinliklerin 8. sınıf Türkçe derslerine ne oranda yansıdığını tespit etmek için 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Millî Eğitim Bakanlığı (MEB)'nin yayınladığı 8. sınıf Türkçe ders kitabından yararlanılmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmanın verileri doküman incelemesi yardımıyla toplanmıştır. Çalışma materyalinden verileri toplamak için tema, metin adı, etkinlik ve yetkinlikler başlıklı bir çizelge oluşturulmuş ve veriler bu çizelgeye kaydedilmiştir. Araştırmada daha güvenilir sonuçlar elde etmek için toplanan veriler bir uzman ve iki Türkçe öğretmeni tarafından incelenmiş ve görüşleri alınmıştır. Bu aşamada 8 anahtar yetkinlik alanına yönelik olarak etkinlikler incelenmiş, Program'daki kazanımlarla ilişkilendirilmiştir. Etkinliklerin ve kazanımların yetkinlik alanlarıyla ilişkisini tespit ederken TDÖP'te (2019, s. 4-5) yer alan yetkinlik tanımlamaları esas alınmıştır. Ancak ders kitabındaki etkinliklerin tümünün ana dilde iletişim yetkinliğini desteklediği kabul edilmiştir. İncelenen materyal ana dili öğretimi için hazırlanmıştır. Bu nedenle ders kitabındaki tüm etkinlikler ana dilde iletişim yetkinliğini destekleyen bir içeriğe sahiptir. Diğer yetkinlik alanları için ayrı ayrı değerlendirme yapılmıştır. Çalışma materyali bahsedilen ölçütlere göre taranmış, 8 tema, 253 etkinlik ve 76 kazanım incelenmiştir. Daha sonra analiz aşamasına geçilmiştir. Araştırmaya yönelik toplanan verilerin incelenip değerlendirildiği bölüm olan veri analizinde önemli olan verilerin objektif bir biçimde betimlemesinin yapılmasıdır. "İster bilimsel ister toplumsal amaçlı olsun istatistiksel verileri olan her araştırmada elde edilen verilerin değerlendirilmesi gerekir. Çünkü bu veriler hamdır, düzensiz ve kaba verilerdir. Bu nedenle verilerin bir düzene koyulması, sınıflandırma ve gruplandırma çalışmalarının yapılması gerekir" (Aziz, 2008, s. 143). Bu çalışmada betimsel veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'in (2006, s. 224) tanımlamasına göre "betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler önce mantıklı ve anlaşılır bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır". Buna bağlı olarak ders kitabından elde edilen veriler yetkinlik, kazanım ve tema başlıkları altında gruplandırılmış ve yorumlanmıştır. Verilerin yorumlanması aşamasında hangi etkinliğin hangi kazanımı içerdiği ve etkinliğin kapsamı (kullanılan metin, resim, broşür vs.) dikkate alınmış ve bu duruma göre yetkinlik, kazanım ve etkinlik eşleştirmesi yapılarak bütüncül bir bakış gözetilmiştir. Bazı etkinliklerin birden çok yetkinlik alanına girdiği tespit edilmiş, bu durumda etkinlik yönergelerinin yetkinlik açıklamalarıyla ilişkisi temel alınmıştır. Anlaşılabilirliği artırmak adına etkinliklerin yer aldığı kazanımlar programda yer alan kodları ile bulgular bölümünde yer almış ve söz konusu olan ders kitabından etkinlik-yetkinlik ilişkisini açıklayıcı resim örneklerine yer verilmiştir. Ayrıca etkinliklerin dil becerilerine dağılımı da sınıflandırılarak yazılmış ve değerlendirmede bulunulmuştur. Bunun yanı sıra tema ve temada en çok yer alan yetkinliğin uyumu da dikkate alınarak bulgular kısmına eklenmiştir.

3. Bulgular

Aşağıda 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin hangi yetkinliklerle ilişkili olduğuna dair ulaşılan bulgular yer almaktadır:

Tablo 1: Ders Kitabındaki Etkinliklerin Yetkinlik Alanlarına Dağılımı

Yetkinlik	Frekans (f)
Ana dilde iletişim	268
Yabancı dillerde iletişim	-
Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler	20
Dijital yetkinlik	25
Öğrenmeyi öğrenme	151
Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler	11
İnisiyatif alma ve girişimcilik	22
Kültürel farkındalık ve ifade	39

Tablo 1’de 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin ilişkili olduğu yetkinliklere ait frekans dağılımı yer almaktadır. Ders kitabı incelendiğinde toplamda 253 etkinlik bulunmaktadır ve bunların hepsi ana dilde iletişim yetkinliğini içermektedir. Fakat etkinlikler analiz edilirken bir etkinliğin birden fazla yetkinliğe hitap etmesi bulgusuna ulaşılmış dolayısıyla diğer yetkinliklerin değerleri toplanarak bu veri ($f=268$) elde edilmiştir. Bu yüzden tabloda yer alan +15 etkinliğin sebebi budur. Bulgulara göre ana dilde iletişimden sonra öğrenmeyi öğrenme ($f=151$) en çok yer verilen yetkinlik olmuştur. Bunu 39 etkinlikle kültürel farkındalık ve ifade, 25 etkinlikle dijital yetkinlik, 22 etkinlikle inisiyatif alma ve girişimcilik, 20 etkinlikle matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlik ve 11 etkinlikle sosyal vatandaşlık yetkinliği takip etmiştir. Ayrıca ders kitabında yabancı dillerde iletişimi karşılayan bir etkinliğe ve TDÖP’te bir kazanım karşılığında rastlanılmamıştır.

Tablo 2: Matematiksel Yetkinlik ve Bilim/Teknolojide Temel Yetkinlik Alanına Yönelik Bulgular

Tema	İlişkili kazanım	Etkinlik sayısı
Erdemler	T.8.3.9. Fıilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar.	2
Millî Mücadele ve Atatürk	T.8.3.9. Fıilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar.	3
Bilim ve Teknoloji	T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar	5
	T.8.3.32. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.	1
Birey ve Toplum	-	-
Zaman ve Mekân	-	-
Millî Kültürümüz	T.8.4.6. Bir işi işlem basamaklarına göre yazar.	1
	T.8.4.14. Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar.	1
Doğa ve Evren	T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	1
	T.8.4.5. Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanır.	1
	T.8.4.14. Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar.	1
Vatandaşlık	T.8.3.32. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.	2
	T.8.4.6. Bir işi işlem basamaklarına göre yazar.	1
	T.8.4.14. Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar.	1

Tablo 2’de matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlik becerisine ait iki tema hariç olmak üzere altı temada 20 farklı etkinliğin yer aldığı görülmektedir. Bu etkinliklerden 8’i okuma, 6’sı konuşma ve 6’sı yazma becerisi ile ilişkilidir. Dinleme/izleme alanı etkinliklerinde ise bu yetkinliğe ait bir ilişkiye rastlanmamıştır. Yazma becerisinde “Fiilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar.” kazanımına ait etkinlikler, yetkinlik alanının açıklamalarına uygun olması sebebiyle matematiksel yetkinlik alanı ile ilişkilendirilmiştir. Bahsedilen bulguya ilişkin örnek aşağıda Şekil 1’de gösterilmiştir:

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerde geçen *isim-fiilleri (mastarları)* bulunuz. İsim-fiillerin aldığı eki örnekteki gibi gösteriniz.

	İsim-Fiilin Aldığı Ek
Öfkemi sanki kaşağıdan <u>çıkarmak</u> istedim.	-mak
Yemliklere ot doldurmak, ahırı süpürmek, gübreleri kaldırmak hoşumuza gidiyordu.	
Dadaruhan’ın kullanmaya kıyamadığı bu güzel kaşağıyı ezdim.	
Hasan, yediği tokat aklına geldikçe ağlamaya başlar.	
Ben, içimdeki zehirden azabı boşaltmak için acele ediyordum.	
Hasan’ın hasta oluşu gözümden gitmiyordu.	
Babamın dışarıya çıkmasını bekliyorlardı.	

Şekil 1: “Fiilimsilerin cümledeki işlevini kavrar.” kazanımına yönelik etkinlik örneği (s. 26)

Etkinlik incelendiğinde isim-fiil eklerinin gösterilmesi istenmiştir. Türkçe sondan eklemeli bir dildir ve yapısı itibarı ile kök+ek=kelime şeklindedir. Dolayısıyla öğrencilerin kelime kökü ve aldığı eki bulması matematiksel yetkinlik alanı ile ilişkilendirilmiştir.

Diğer taraftan matematiksel ve bilim/teknolojide temel yetkinliklere ait en çok etkinlik içeren temanın Bilim ve Teknoloji olması dikkat çekicidir. Bu da tema ve yetkinlik alanının uyumuna işaret etmektedir.

Tablo 3: Dijital Yetkinlik Alanına Yönelik Bulgular

Tema	İlişkili kazanım	Etkinlik sayısı
Erdemler	-	-
Millî Mücadele ve Atatürk	T.8.3.31. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.	1
Bilim ve Teknoloji	T.8.3.28. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar	1 2
	T.8.3.29. Medya metinlerini analiz eder.	5
	T.8.3.30. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	2
	T.8.3.31. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.	2
Birey ve Toplum	-	-
Zaman ve Mekân	-	-
Millî Kültürümüz	T.8.1.11. Dinledikleri/izledikleri medya metinlerini değerlendirir.	1
	T.8.3.30. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	3
	T.8.3.28. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar	1
	T.8.3.29. Medya metinlerini analiz eder.	3
	T.8.3.33. Edebi eserin yazılı metni ile medya sunumunu karşılaştırır.	1
Doğa ve Evren	T.8.3.30. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	2

	T.8.3.31. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.	1
Vatandaşlık	T.8.3.30. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	2

Tablo 3 incelendiğinde, dijital yetkinlikle alakalı etkinliklere 5 ayrı temada yer verildiği görülmektedir. Bu etkinliklerden 24'ünün okuma, 1'inin dinleme/izleme alanına yönelik olduğu tespit edilmiştir. Program'da yetkinlikle ilgili (*Yazdıklarını paylaşır.* şeklinde) kazanım olsa da hiçbir etkinlikte dijital ortamda paylaşmaya dair açıklama bulunmadığı için bu yetkinlik alanına tabloda yer verilmemiştir. Konuşma ve yazma alanı etkinlikleri arasında da dijital yetkinliğe yönelik bir etkinliğe rastlanılmamıştır. Ayrıca tabloya göre dijital yetkinliğe yönelik etkinliklerin en çok yer aldığı tema Bilim ve Teknoloji'dir. Bu da tıpkı matematiksel yetkinlik ve bilim/teknoloji yetkinliğinde olduğu gibi tema ve yetkinlik alanının uyumuna işaret etmektedir.

Tablo 4: Öğrenmeyi Öğrenme Yetkinlik Alanına Yönelik Bulgular

Tema	İlişkili kazanım	Etkinlik sayısı
Erdemler	T.8.1.2.Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	1
	T.8.1.3. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.	1
	T.8.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	3
	T.8.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	3
	T.8.4.13. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.	4
	T.8.3.23. Metinler arasında karşılaştırma yapar.	2
	T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.	5
Millî Mücadele ve Atatürk	T.8.4.11. Formları yönergelerine uygun doldurur.	1
	T.8.1.2.Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	1
	T.8.1.3. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.	1
	T.8.1.14. Dinleme stratejilerini uygular.	1
	T.8.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	4
	T.8.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	3
	T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.	4
Bilim ve Teknoloji	T.8.4.13. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler	3
	T.8.1.2.Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	1
	T.8.1.14. Dinleme stratejilerini uygular.	1
	T.8.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	5
	T.8.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	3
	T.8.3.30. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	5
	T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.	3
Birey ve Toplum	T.8.4.11. Formları yönergelerine uygun doldurur.	1
	T.8.4.13. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.	2
	T.8.1.2.Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	1
	T.8.1.14. Dinleme stratejilerini uygular.	1
	T.8.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	3
	T.8.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	3
	T.8.3.13. Okuduklarını özetler.	1
Zaman ve Mekân	T.8.3.19. Metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.	1
	T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.	4
	T.8.4.13. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.	2
	T.8.4.11. Formları yönergelerine uygun doldurur.	2
	T.8.1.1.Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.	1
	T.8.1.2.Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin	1

	anlamını tahmin eder.	
	T.8.1.3. Dinlediklerini/izlediklerini özetler.	1
	T.8.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	2
	T.8.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	3
	T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.	4
	T.8.4.11. Formları yönergelerine uygun doldurur.	2
	T.8.4.13. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.	2
	<hr/>	
	T.8.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	1
	T.8.1.14. Dinleme stratejilerini uygular.	1
	T.8.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.	1
	T.8.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	2
Millî Kültürümüz	T.8.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	3
	T.8.3.30. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	3
	T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.	2
	T.8.4.11. Formları yönergelerine uygun doldurur.	2
	T.8.4.13. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.	2
	<hr/>	
	T.8.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	1
	T.8.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	3
	T.8.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	3
Doğa ve Evren	T.8.3.13. Okuduklarını özetler.	2
	T.8.3.30. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	2
	T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.	6
	T.8.4.13. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.	4
	<hr/>	
	T.8.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.	1
	T.8.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	3
	T.8.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.	3
Vatandaşlık	T.8.3.13. Okuduklarını özetler.	1
	T.8.3.21. Metnin içeriğini yorumlar.	2
	T.8.3.30. Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.	2
	T.8.4.4. Yazma stratejilerini uygular.	5
	T.8.4.13. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.	4

Tablo 4 incelendiğinde, öğrenmeyi öğrenme yetkinlik alanı ile ilgili etkinliklere tüm temalarda yer verildiği görülmektedir. Bütün beceri alanlarında bir kazanım karşılığı olan bu yetkinliğin etkinliklere dağılımı sırasıyla 17'si dinleme/izleme, 25'i konuşma, 45'i okuma, 64'ü yazma şeklindedir. Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazmaya yönelik etkinliklerde strateji kullanımı, bireysel ve grupta çalışma öğrenme sürecinde zaman ve bilgi yönetimini sağladığı için öğrenmeyi öğrenme ile ilişkilendirilmiştir. Tablo bütün olarak değerlendirildiğinde, etkinliklerin 59'unun *stratejileri uygulama*, 32'sinin *bağlamdan yararlanarak bilmediği kelimelerin anlamını tahmin etme* kazanımlarına yoğunlaştığı anlaşılmaktadır.

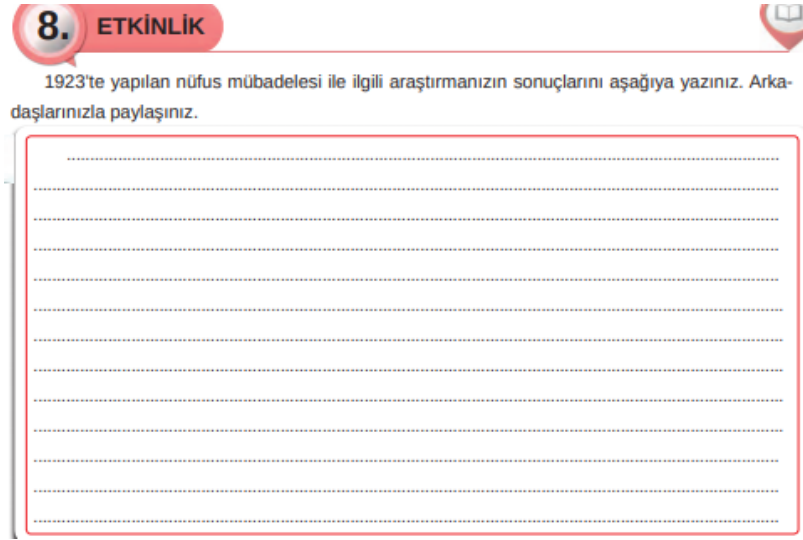
Tablo 5: Sosyal ve Vatandaşlık ile İlgili Yetkinlik Alanına Yönelik Bulgular

Tema	İlişkili kazanım	Etkinlik sayısı
Erdemler	T.8.3.27. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	1
Millî Mücadele ve Atatürk	-	-
Bilim ve Teknoloji	-	-
Birey ve Toplum	T.8.1.14. Dinleme stratejilerini uygular.	1
	T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar	1
	T.8.3.27. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	1
	T.8.4.3. Hikâye edici metin yazar.	1
Zaman ve Mekân	-	-

Millî Kültürümüz	-	-
Doğa ve Evren	T.8.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	1
Vatandaşlık	T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	2
	T.8.3.27. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.	1
	T.8.4.3. Hikâye edici metin yazar.	1
	T.8.4.14. Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar.	1

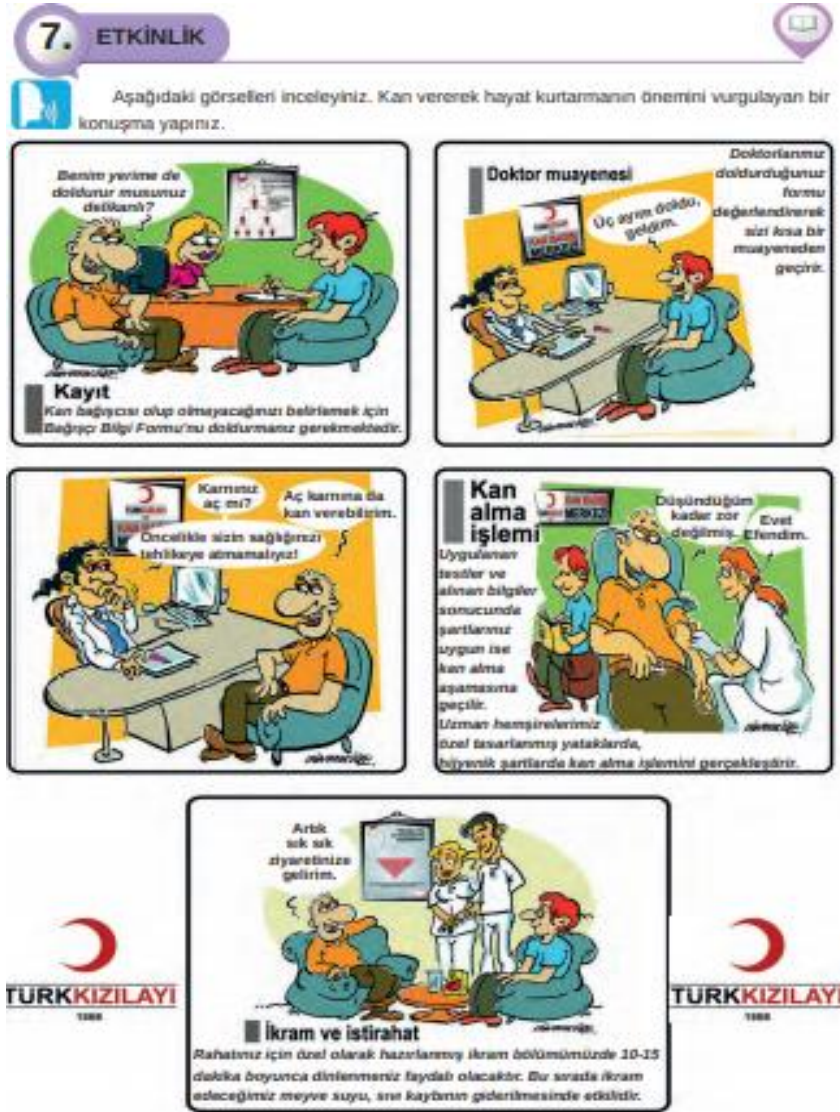
Tablo 5 incelendiğinde, ders kitabında sosyal ve vatandaşlık yetkinlik alanına ait 11 etkinliğe yer verildiği görülmektedir. Yetkinlik alanına ilişkin 4 temada ilişkili etkinliği olduğu, diğer 4 temada ise yetkinlik alanını destekleyen bir etkinliğe yer verilmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Hem etkinlik hem de kazanım olarak en çok Vatandaşlık temasında yetkinlik alanının desteklendiği belirlenmiştir. Bunu 3 kazanımla Birey ve Toplum temasının takip etmesi tema ve yetkinlik uyumuna işaret etmektedir. Bunlarla birlikte, yetkinlik alanına yönelik herhangi bir dinleme/izleme etkinliğinin bulunmaması dikkat çekmektedir.

Tabloya göre “Görsellerle ilgili soruları cevaplar.” ve “Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar.” kazanımlarına yönelik etkinliklerin yetkinliği desteklediği anlaşılmaktadır. Özellikle araştırmalarının sonucunu yazılı olarak sunma kazanımı matematiksel yetkinlik alanı ile de ilgilidir. Fakat etkinlik yönergeleri doğrultusunda tasnif yapıldığından bu kazanımların yer aldığı etkinlikler sosyal ve vatandaşlık yetkinliği ile ilişkilendirilmiştir. Bahsedilen bulguya ilişkin örnek aşağıda Şekil 2 ve Şekil 3’te gösterilmiştir:

Şekil 2: “Araştırmalarının sonuçlarını yazılı olarak sunar.” kazanımına yönelik etkinlik örneği (s. 275)

Şekil 2’deki etkinlik örneğinde, öğrencilerden mübadele ile ilgili araştırma yapmaları ve bu araştırmayı yazılı olarak sunmalarını istenilmiştir. Mübadelenin sosyal içerikli bir olay ve vatandaşlığı ilgilendiren bir konu olması nedeniyle etkinlik sosyal ve vatandaşlık alanıyla ilişkilendirilmiştir.

Şekil 3: “Görsellerle ilgili soruları cevaplar.” kazanımına yönelik etkinlik örneği (s. 17)

Şekil 3’teki etkinlik örneğinde, öğrenciden resimleri incelemesi ve bir hazırlıklı konuşma yapması istenilmiştir. Etkinlik sosyal yaşam ve vatandaşlıkla ilgili olmasından dolayı yetkinlik alanı ile ilişkilendirilmiştir.

Tablo 6: İnişiyatif Alma ve Girişimcilik İle İlgili Yetkinlik Alanına Yönelik Bulgular

Tema	İlişkili kazanım	Etkinlik sayısı
Erdemler	T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	1
	T.8.3.22. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	1
	T.8.4.17. Yazdıklarını paylaşır.	1
Millî Mücadele ve Atatürk	T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	2
Bilim ve Teknoloji	T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	3
	T.8.3.22. Metinde ele alınan sorunlara farklı çözümler üretir.	1
Birey ve Toplum	T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	1
	T.8.4.17. Yazdıklarını paylaşır.	1
Zaman ve Mekân	T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	2
	T.8.4.17. Yazdıklarını paylaşır.	1
Millî Kültürümüz	T.8.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.	1
	T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	2
Doğa ve Evren	T.8.4.17. Yazdıklarını paylaşır.	1

Vatandaşlık	T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	3
	T.8.4.17. Yazdıklarını paylaşır.	1

Tablo 6’da inisiyatif alma ve girişimcilikle ilgili etkinlik ve ilişkili olduğu kazanımlar görülmektedir. Tabloda yetkinlik alanıyla ilgili 1’i dinleme/izleme, 14’ü konuşma, 2’si okuma ve 5’i yazma olmak üzere toplamda 22 etkinlik ve ilişkili kazanım yer almaktadır. Ayrıca tabloda yetkinliği destekleyen 14 etkinliğin “Hazırlıklı konuşma yapar.” ve 5 etkinliğin ise “Yazdıklarını paylaşır.” kazanımlarına yönelik olduğu görülmektedir. Yetkinlik açıklamasındaki *düşüncelerini eyleme çevirir, plan yapar* gibi ifadeler belirtilen kazanımlarla ilişkilendirilmiş ve girişimcilik kavramını destekler nitelikteki etkinlikler aşağıda Şekil 4 ve Şekil 5’te örneklendirilmiştir:

5.
ETKİNLİK

Derse hazırlık bölümünde araştırdığınız Atatürk’ün Türk dili üzerine yaptığı çalışmalarla ilgili planlama tablosunu sunumunuzdan önce doldurup sunumunuzu gerçekleştiriniz.

Sunumun konusu nedir?	
Sunumun mesajı ne olacak?	
Sunumu kimlere yapacaksınız?	
Sunumu nerede yapacaksınız?	
Sunum için hangi araçları (etkileşimli tahta, projeksiyon, ses kayıt cihazı, fotoğraflar vb.) kullanacaksınız?	
Sunum için hangi bilgi kaynaklarından (kitap, internet vb.) yararlanacaksınız?	

!

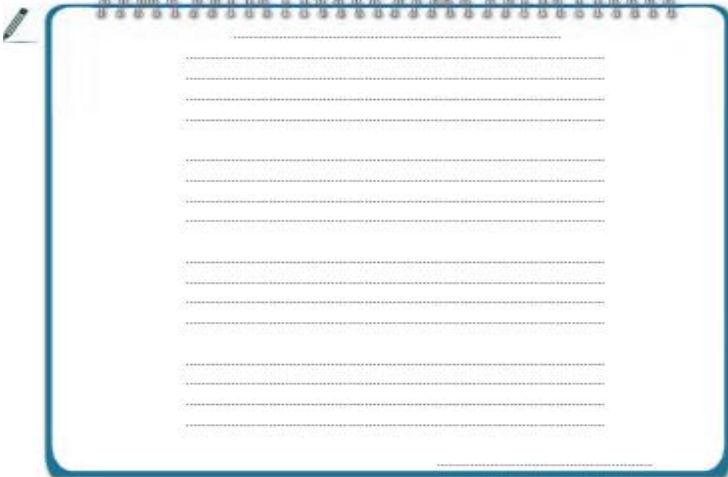
İnternette güvenilir bir bilgi arıyorsanız “gov, edu” uzantılı internet sitelerini kullanmalısınız.
Örneğin: www.atam.gov.tr

Şekil 4: “Hazırlıklı konuşma yapar.” kazanımına yönelik etkinlik örneği (s. 58)

Şekil 4’teki etkinlik örneğinde, öğrencilerden Atatürk’ün Türk dili üzerine yaptığı çalışmalarla ilgili planlı biçimde araştırma yapmaları ve sunmaları istenilmiştir. Öğrencilerin planlama ve sunma becerilerini ortaya koymaları nedeni ile etkinlik inisiyatif alma ve girişimcilikle ilişkilendirilmiştir. Ayrıca öğrencilere hatırlatılan bilgi kutucuğu ve web bağlantısı etkinliğin aynı zamanda dijital yetkinlikle alakalı olduğunu da göstermektedir.

7. ETKİNLİK

Türkiye ile ilgili görselleri inceleyiniz. Görsellerin size hissettirdiklerini anlatan bir şiir yazınız. Şiirinize uygun bir başlık koyunuz.

! Yazdığınız şiirlerden öğretmeninizin uygun gördüklerini sınıf ve okul panosunda paylaşınız.

Şekil 5: “Yazdıklarını paylaşır.” kazanımına yönelik etkinlik örneği (s. 161)

Şekil 5’teki etkinlik örneğinde, öğrencilerden görsellerden hareketle bir şiir yazmaları ve bunu sınıf ya da okul panosunda sergilemeleri istenilmiştir. Öğrencilerin yazdıklarını paylaşmaları onları yazmaya karşı motive edebileceği gibi girişimcilik açısından da desteklemektedir. Bu yüzden etkinlik inisiyatif alma ve girişimcilik ile ilişkilendirilmiştir.

Tablo 7: Kültürel Farkındalık ve İfade Yetkinlik Alanına Yönelik Bulgular

Tema	İlişkili kazanım	Etkinlik sayısı
Erdemler	T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	1
	T.8.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	1
	T.8.3.23. Metinler arasında karşılaştırma yapar.	2
	T.8.4.2. Bilgilendirici metin yazar.	2
Millî Mücadele ve Atatürk	T.8.4.3. Hikâye edici metin yazar.	2
	T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	1
	T.8.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	1
	T.8.4.1. Şiir yazar.	1
Bilim ve Teknoloji	T.8.4.2. Bilgilendirici metin yazar.	2
	T.8.4.3. Hikâye edici metin yazar.	1
	T.8.4.12. Kısa metinler yazar.	1
Birey ve Toplum	T.8.4.2. Bilgilendirici metin yazar.	1
	T.8.4.3. Hikâye edici metin yazar.	1
	T.8.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	1
	T.8.4.1. Şiir yazar.	1
Zaman ve Mekân	T.8.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında	1

	tahminde bulunur.	
	T.8.4.1. Şiir yazar.	1
	T.8.4.3. Hikâye edici metin yazar.	1
	T.8.4.12. Kısa metinler yazar.	1
Millî Kültürümüz	T.8.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.	1
	T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	1
	T.8.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	1
	T.8.3.33.Edebi eserin yazılı metni ile medya sunumunu karşılaştırır.	1
	T.8.4.2. Bilgilendirici metin yazar.	1
	T.8.4.3. Hikâye edici metin yazar.	1
Doğa ve Evren	T.8.3.23. Metinler arasında karşılaştırma yapar.	1
	T.8.4.1. Şiir yazar.	1
	T.8.4.2. Bilgilendirici metin yazar.	1
	T.8.4.3. Hikâye edici metin yazar.	1
	T.8.4.12. Kısa metinler yazar.	1
Vatandaşlık	T.8.4.2. Bilgilendirici metin yazar.	3
	T.8.4.3. Hikâye edici metin yazar.	1

Tablo 7’de kültürel farkındalık ve ifade yetkinlik alanına yönelik 39 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. Bütün temalarda ve öğrenme alanlarında bu yetkinlik alanının desteklendiği anlaşılmaktadır. Bunlardan 2’si dinleme/izleme, 8’i konuşma, 4’ü okuma ve 25’i yazma becerisi ile ilişkilidir. 8 kazanım ile de Erdemler teması bu yetkinlik alanının en çok desteklendiği tema olmuştur.

Tabloda 11 etkinlikle “Bilgilendirici metin yazar.” ve 8 etkinlikle “Hikâye edici metin yazar.” kazanımlarının diğer kazanımlardan daha fazla oluşu dikkat çekmektedir. Yetkinlik alanına yönelik “Çeşitli sanat alanlarını kullanarak görüşlerini yaratıcı bir şekilde ifade eder.” açıklaması belirtilen kazanımlarla doğrudan ilişkilidir. Bahsedilen bulguya ilişkin etkinlik örneği Şekil 6’da gösterilmiştir:

7. ETKİNLİK

a) Aşağıdaki değerler ağacından istediğiniz bir değeri seçiniz.

38

Dinleme / İzleme Me

b) Seçtiğiniz değere ilgili öyküleyici bir metin yazınız. Aşağıdaki yazı taslağını doldurup yazınıza uygun bir başlık koymayı unutmayınız.

Yazı Taslağı

Yazının Konusu: .....

Yazının Ana Fikri: .....

Serim Bölümü: .....

Doğum Bölümü: .....

Çözüm Bölümü: .....

Şekil 6: “Hikâye edici metin yazar.” kazanımına yönelik etkinlik örneği (s. 38-39)

Şekil 6’daki etkinlik örneğinde, öğrencilerden öncelikle bir değer seçmesi ve bu değerle ilgili hikâye edici bir metin yazmaları istenilmiştir. Öğrencilerin kültürel farkındalığa sahip

olmalarına hizmet eden değerlerle ilgili düşüncelerini yaratıcı biçimde metne aktarmaları istendiği için etkinlik kültürel farkındalık ve ifade yetkinlik alanı ile ilişkilendirilmiştir.

4. Sonuç ve Tartışma

8. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinlikleri ve ilişkili olduğu kazanımları anahtar yetkinlikler açısından incelenmesini amaçlayan araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Ana dilde iletişim yetkinliğini 8. sınıf ders kitabındaki tüm etkinlikler desteklemektedir. Bulgulara göre ders kitabındaki tüm etkinlikler ($f=253$) ana dilde iletişim yetkinliğine yönelik içeriğe sahiptir. Buna karşın Soyuçok ve Batur'un (2020) çalışmalarında 8. sınıf kazanımları arasında ana dilde iletişim yetkinliği ile alakalı 37 kazanıma ulaşılmıştır. Ancak ana dilde iletişim yetkinliği, bireylerin sosyal ve kültürel bağlamda anlama ve anlatma becerilerini kullanarak kendilerini ifade edebilmeleri hedefini taşımasından dolayı diğer tüm yetkinlikleri içerisinde barındırmaktadır. Böylece ders kitabındaki etkinlik ve ilişkili olduğu kazanımların da bu amaca hizmet ettiği değerlendirilmektedir.

8. sınıf Türkçe ders kitabında yabancı dilde iletişim yetkinliği hariç tüm yetkinlik alanları ile ilişkili kazanım ve etkinliklere ulaşılmıştır. Kurudayıoğlu ve Soysal'ın (2018) 2017 Türkçe Programı kazanımları ve 1. sınıf ders kitabı etkinlikleri ile Soyuçok ve Batur'un (2020) 2018 Türkçe Programı kazanımlarının yetkinliklerle ilişkilendirilmesini konu alan çalışmaları ile araştırmada ulaşılan sonuçlar benzerlik göstermektedir. Ülger ve Erkal'ın (2022) Türkçe ilköğretim kazanımlarını yetkinlikler açısından incelediği çalışmasında ise yabancı dilde iletişimin yanı sıra dijital yetkinlik, kültürel farkındalık ve ifade, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinliklerin ilişkili olduğu bir kazanıma yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlik alanına yönelik 6 temada 20 etkinliğe yer verilmiş fakat dinleme becerisiyle ilgili hem kazanım hem de etkinliklerde bu yetkinliğe rastlanılmamıştır. Yetkinlikle alakalı en çok etkinliğin Bilim ve Teknoloji temasında yer alması tema ve yetkinlik uyumu açısından da dikkate değer bir sonuçtur. Otuz, Görkaş Kayabaşı ve Ekici'nin (2018) 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nı anahtar yetkinlikler açısından analiz ettiği çalışması ulaşılan sonuçla örtüşmektedir.

Dijital yetkinlik ile ilgili olarak 5 temada 25 etkinliğe yer verildiği tespit edilmiş fakat konuşma ve yazma becerisinde ilgili yetkinliğe ait bir etkinliğe rastlanılmamıştır. "Yazdıklarını paylaşıyor." kazanımı ile ilgili etkinliklerde dijital ortamda paylaşmaya dair bir içerik bulunmadığından söz konusu etkinlikler yetkinlikle ilişkilendirilmemiştir. Buna karşın Direkçi, Akbulut ve Şimşek'in (2019) 2018 Türkçe Öğretim Programı ve ders kitaplarını dijital okuryazarlık açısından incelediği çalışmalarında, 8.sınıf Türkçe ders kitabında dinleme/izleme becerisine ait bir dijital yetkinlik kazanımı ve etkinliği bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra "Yazdıklarını paylaşıyor." kazanımı dâhil 4 etkinlik dijital okuryazarlıkla ilişkilendirilmiştir. Kurudayıoğlu ve Soysal (2020) ise 2018 Türkçe Öğretim Programı kazanımlarını dijital yetkinlik bakımından incelediği çalışmasında 8.sınıfta yer alan 76 ayrı kazanımda 20 kez dijital yetkinliğe temas edildiğini tespit etmiş bunlar içerisinde en çok dinleme/izleme ($f=12$) becerisinin yer aldığını ifade etmiştir. Soyuçok ve Batur (2020) çalışmasında söz konusu yetkinlikle ilişkili olarak "Dinlediği/izlediği medya metinlerini değerlendirir." kazanımına yer verilmiş, konuşma ve yazma becerileri ile alakalı bir kazanım tespit etmemiştir. Hem Kurudayıoğlu ve Soysal'ın (2020) hem de Soyuçok ve Batur'un (2020) dijital yetkinlikle alakalı ulaştığı sonuçların bu çalışmadaki bulgularla örtüşen yanları

bulunmaktadır. Maden ve arkadaşlarının (2018) Türkçe 5. sınıf ders kitaplarında dijital okuryazarlık ile ilgili yapmış oldukları tespitler de bulguları desteklemektedir. Bunlarla birlikte matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinliklerde olduğu gibi dijital yetkinlik alanıyla ilgili de en çok etkinliğin yer aldığı tema Bilim ve Teknoloji'dir.

Öğrenmeyi öğrenme yetkinlik alanıyla ilgili olarak tüm temalarda etkinlik bulunduğu tespit edilmiştir. Yetkinliği destekleyen etkinliklerin beceri alanlarına dağılımına bakıldığında ise 17'si dinleme, 25'i konuşma, 45'i okuma ve 64'ü yazma olmak üzere toplam 151 etkinliğe yer verildiği görülmüştür. Sözlükten ve bağlamdan yararlanarak kelime öğrenme ($f=32$) ve becerilere dair strateji kullanma ($f=59$) etkinliklerinin daha fazla olmasının öğrenmeyi öğrenme yetkinliğinin yaşam boyu öğrenme ve bilgi okuryazarlığı kavramlarıyla doğrudan ilgili olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Kocayiğit ve Karademir'in (2020) öğrenmeyi öğrenme ile alakalı öğretmen görüşlerine başvurduğu çalışması da ulaşılan sonucu destekler niteliktedir.

Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlik alanına yönelik 4 temada 10 etkinlik tespit edilmiştir. Dört beceri alanında da yetkinliğin desteklendiği görülmüştür. Ayrıca en çok etkinliğin Vatandaşlık ($f=5$), sonrasında Birey ve Toplum ($f=3$) temasında yer alması tema ve yetkinlik uyumunun varlığına işaret etmektedir. Otuz, Görkaş Kayabaşı ve Ekici'nin (2018) çalışmasında sosyal ve vatandaşlık yetkinlik alanına ait empati, değer gibi anahtar kavramların yer alması araştırmadaki ilişkilendirmeler, değerlendirmeler ve ulaşılan bulguları destekler niteliktedir.

İnisiyatif alma ve girişimcilikle ilgili yetkinlik alanına yönelik 22 etkinlik belirlenmiştir. Etkinlikler ve ilişkili olduğu kazanımlarının becerilere dağılımı sırasıyla 1'i dinleme, 14'ü konuşma, 2'si okuma ve 5'i yazma şeklindedir. Etkinlikler arasında "Hazırlıklı konuşma yapar." ($f=14$) ve "Yazdıklarını paylaşır." ($f=5$) kazanımları en çok geçen kazanımlar olmuştur. Soysal ve Kurudayıoğlu'nun (2018) 9. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabı ve 2017 Programı'ndaki yetkinlik ile becerileri incelediği çalışmasında inisiyatif alma ve girişimciliğin en çok hazırlık çalışmalarında yer aldığı bulgusuna ulaşılmış, bunun nedenini ise hazırlık çalışmalarında öğrencilerden istenen araştırma ve tartışma konuları olduğunu ifade etmişlerdir. Dolayısıyla Soysal ve Kurudayıoğlu'nun ilgili araştırması hazırlıklı konuşma kazanımına dair ilişkilendirmeyi desteklemektedir.

Kültürel farkındalık ve ifade yetkinlik alanı ile ilgili 39 etkinlik tespit edilmiştir. Yetkinliğin tüm temalarda etkinliklerle desteklendiği görülmüştür. Etkinliklerin 2'si dinleme, 8'i konuşma, 4'ü okuma ve 25'i yazma becerisine yöneliktir. Buna karşın Kayhan, Altun ve Gürol'un (2019) 2018 8. sınıf Türkçe Programı'nı 21. yüzyıl becerileri açısından incelediği çalışmasında sosyal ve kültürlerarası becerilerle ilgili sadece 9 kazanımın bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yetkinlik alanına ilişkin etkinliklerin daha çok "Bilgilendirici metin yazar." ($f=11$) ve "Hikâye edici metin yazar." ($f=8$) kazanımlarıyla ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Bu kazanımlar ve yetkinlik alanı arasında ilişki kurulmasının nedeni, yetkinliğe yönelik "Çeşitli sanat alanlarını kullanarak görüşlerini yaratıcı bir şekilde ifade eder." açıklamasının TYÇ'de yer alan tanımlama ile uyumlu olmasıdır.

Sonuç olarak, Türkçe 8. sınıf ders kitabındaki etkinliklerin tamamının ana dilde iletişim yetkinliğini desteklediği ayrıca öğrenmeyi öğrenmeye yetkinliğine yönelik 151, kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği ile 39, dijital yetkinlikle 25, inisiyatif alma ve girişimcilikle 22,

matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikle 20, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili 11 etkinlik ve ilişkili kazanımın yer aldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla 8. sınıf Türkçe ders kitabında ana dilde iletişimden sonra en fazla öğrenmeyi öğrenme yetkinliğine yönelik etkinliğin ve TDÖP’te de kazanımın yer aldığı, bu yetkinliği kültürel farkındalık ve ifadenin takip ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Dijital yetkinlik, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknoloji, inisiyatif alma ve girişimcilik yetkinlik alanına yönelik etkinlik ve ilişkili kazanım oranlarının birbirine yakında olduğu sosyal ve vatandaşlık alanıyla ilgili etkinlik sayısının az, yabancı dilde iletişim yetkinliğine dair ise hiçbir tespitin yapılamadığı ulaşılan sonuçlar arasındadır.

5. Öneriler

1. Araştırmada 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer almasına rağmen 8. sınıf ders kitabı etkinliklerinde yabancı dilde iletişim yetkinliğine rastlanılmamıştır. Sosyal ve vatandaşlık alanıyla ilgili ise az sayıda etkinliğe rastlanmıştır. Ana dili öğretimi için hazırlanan ders kitaplarında hedef dilin yabancı dillerden farklılıklarını göstermek dil farkındalığı kazanmak için gereklidir. Bu nedenle yabancı dilde iletişim ile ana dilde iletişimin farklı yanlarını yansıtacak etkinliklere ders kitaplarında yer verilmesinde fayda vardır. Ayrıca kişisel, kişilerarası ve kültürlerarası boyutları olan sosyal ve vatandaşlık yetkinliklerine dair toplum hayatından kesitleri içeren, sosyal ortamda ve çatışmalarda dilin kullanımını içeren daha fazla etkinliğe yer verilmelidir. Hazırlanacak olan ders kitaplarında etkinliklerin Program’da ise kazanımların yetkinlik alanlarına dağılımı gözden geçirilebilir ve araştırma sonuçları doğrultusunda düzenlemelere gidilebilir.

2. Yetkinliklerin her temada eşit dağılım göstermediği bazı yetkinliklere bazı temalarda hiç yer verilmediği gözlenmiştir. Program’ın kazandırmak istediği anahtar yetkinlikler açısından temalarda yer alan metinler gözden geçirilmelidir.

Kaynaklar

- Alyılmaz, C. (2010). Türkçe Öğretiminin Sorunları. *Turkish Studies*, 5(3), 728–749.
- Aziz, A. (2008). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri*. (4.baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bal, M. (2018). Türkçe dersinin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(4), 49-64.
- Barası, M. ve Erdamar, G. (2021). 2018 ortaokul Türkçe dersi öğretim programının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi: Öğretmen görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 222-242.
- Baykal, M. (2017). Türkiye yeterlilikler çerçevesi (TYÇ)’nin öğrenci değerlendirme programı (PISA) açısından değerlendirilmesi. *Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(8), 69-79.
- Belet Boyacı, Ş. ve Güner Özer, M. (2019). Öğrenmenin geleceği: 21. yüzyıl becerileri perspektifiyle Türkçe dersi öğretim programları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 708-738.
- Dilekçi, A., Karatay, H. ve Tezel, K. V. (2022). Türkçe öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerileri ile ilgili uygulamaları ve yeterlikleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(36), 1207-1231.

- Direkci, B., Akbulut, S. ve Şimşek, B. (2019). Türkçe dersi öğretim programı (2018) ve ortaokul Türkçe ders kitaplarının dijital okuryazarlık becerileri bağlamında incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(16), 797-813.
- Direkci, B., Şimşek, B. ve Uygun, M. (2020). Türkçe öğretmenlerinin Türkçe dersi öğretim programında (2019) yer alan okuryazarlık becerilerinin kazandırılmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(1), 34-49.
- Duran, E. ve Ertan Özen, N. (2018). Türkçe derslerinde dijital okuryazarlık. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(2), 31-46.
- Güneş, F. (2009). Türkçe öğretiminde günümüz gelişmeleri ve yapılandırıcı yaklaşım. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 1-21.
- Güneş, F. (2016). Türkçe öğretiminde beceri uyumsuzluğu sorunları ve çözüm önerileri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 205-222.
- Kan, A. Ü. (2006). *Yeni ilköğretim programında öngörülen temel becerileri kazanmada beşinci sınıf sosyal bilgiler ve Türkçe derslerinin etkilerine ilişkin öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi (Diyarbakır ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kana, F. ve Kiler, B. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının öğretim programındaki anahtar yetkinlikler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(2), 741-755.
- Kayhan, E., Altun, S. ve Gürol, M. (2019). Sekizinci sınıf Türkçe öğretim programı (2018)'nin 21. yüzyıl becerileri açısından değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 20-35.
- Kılıç, D. (2005). Ders kitabının öğretimdeki yeri, Ö. Demirel ve K. Kiroğlu (ed.), *Konu alanı ders kitabı incelemesi* (s.37-53), Ankara: PegemA Yayınları.
- Kocayiğit, A. ve Aldan Karademir, Ç. (2020). Türkçe dersi öğretim programı “öğrenmeyi öğrenme” yetkinlik alanının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(4), 1225-1236.
- Kurudayıoğlu, M., Tüzel, S. ve Güneş, S. (2010). İlköğretim 7.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin temel beceriler açısından incelenmesi. *International Journal of Educational Researchers*, 1(1), 2-10.
- Kurudayıoğlu, M. ve Çetin, Ö. (2015). Temel beceriler ve Türkçe öğretimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(3), 1-19.
- Kurudayıoğlu, M. ve Soysal, T. (2018). İlkokul Türkçe 1 ders kitabının öğretim programındaki temel beceriler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(3), 670-683.
- Kurudayıoğlu, M. ve Soysal, T. (2018). 9. sınıf Türk dili ve edebiyatı ders kitabının 2017 programındaki yeterlilikler ve beceriler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(48), 238-254.
- Kurudayıoğlu, M. ve Soysal, T. (2019). 2018 Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 483-496.
- Kurudayıoğlu, M. ve Soysal, T. (2020). 2018 Türkçe dersi öğretim programının dijital yetkinlik bakımından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 54, 184-199.
- MEB (2019). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- MEB (2006). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Otuz, B., Kayabaşı, G. B. ve Ekici, G. (2018). 2017 Sosyal bilgiler dersi öğretim programının beceri ve değerlerinin anahtar yetkinlikler açısından analizi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi/Journal of Theoretical Educational Science*, 11(4), 944-972
- Soyuçok, M. ve Batur, Z. (2020). 2018 Türkçe öğretim kazanımlarının Türkiye yeterlilikler çerçevesi açısından incelenmesi. *Gelecek Vizyonlar Dergisi*, 4(3), 1-12.
- Söylemez, Y. (2018). 2018 Türkçe dersi öğretim programındaki kazanımların üst düzey düşünme becerileri açısından değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 63, 345-384.
- Temizkan, M. (2014). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının Türkçe dersi öğretim programındaki temel beceriler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(1), 49-72.
- Ülger, E. ve Erkal, M. (2022). 2019 Türkçe dersi öğretim programındaki kazanımların (1, 2, 3 ve 4.sınıflar) anahtar yetkinliklerle ilişkisi. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 68-99.
- Ünveren Kapanadze, D. (2019). 2018 Türkçe öğretim programındaki kazanımların üst düzey düşünme becerileri bağlamında incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 48(223), 83-112.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

The rapid changes in the fields such as science, art, economy, technology, and education in the 21st century, also necessitate the change of the society and thus the individual that are standing at their center. As a result of keeping up with the speed of such change, lifelong learning skills have become more and more important. Lifelong learning should be understood as providing individuals with the right and effective learning skills not only at school but also wherever they are needed. One of the skills to be needed in this learning is effective communication and thus an effective use of language verbally and in writing. Language is a phenomenon having mental, social and cultural aspects and includes different elements that will be necessary throughout people's life. In our understanding of education, which prioritizes the use of knowledge rather than transferring it, four basic language skills are supported by mental and social skills, and the use of language affects the formation and development of mental skills. Since it requires a process having communication and interaction dimensions, it also requires the development and use of social life skills. Skills are defined as abilities which include knowledge and practice and must be acquired, developed and transferred to life during the teaching process (Kan, 2006). The basic skills that students will use throughout their life in the 2006 curriculum of Turkish Language teaching were defined as competences in the 2019 Turkish Language Curriculum (TLC). The 2019 TLC explains the competences in question as: "Our education system aims to train individuals who have integrated knowledge, skills, and behaviors in competences. Competences, which are the skill ranges that students will need in their personal, social, academic and business lives at both national and international level, are determined in the Turkish Qualifications Framework (TQF)". Competences intended to be acquired by students together with basic language skills can be regarded as the key to lifelong learning. As a matter of fact, it is clear that lifelong learning cannot take place without being competent in areas such as communication, technology, learning to learn, and entrepreneurship. Textbooks in which the phenomena such as achievement, skill and competence that the program deals with are concretely included are important references through which the mentioned competence objectives can be conveyed to the students at first hand. Various studies have been conducted on the basic skills and competences that are aimed to be acquired in Turkish Language teaching, and to what extent they are gained through the activities in the curriculum and textbooks. However, there is a limited number of studies in which 8th grade textbooks are not examined in terms of supporting competences and the relationship of all competences with the curriculum gains and activities in the textbooks is determined. For this reason, the aim of the study is to examine the activities in the 8th grade Turkish Language textbook and the related gains in terms of key competences of the Turkish Qualifications Framework.

Data were collected from the 8th grade Turkish Language textbook published by the Ministry of National Education (MEB), using document analysis method from qualitative research models. At this stage, a table titled theme, text name, activity and competences was created and the data were recorded in this table. In order to obtain more reliable results in the study, the data were examined by an expert and two Turkish Language teachers and their opinions were taken. Then, the data were analyzed with the descriptive content analysis method. In the analysis stage, competence, gain and activity were matched by considering which activity contains which gain and the content of the activity, and the results were subjected to a holistic evaluation. It was determined that some activities fell into more than one competence area; in this case, the relationship of the activity directives with the competence descriptions was taken a basis. In order to increase clarity, the gains in which the activities were included were mentioned together with their codes in the curriculum in the findings section, and examples of pictures explaining the activity-competence relationship from the textbook in question were included. In addition, the distribution of activities to language skills was classified, written, and evaluated. Moreover, the compatibility of the theme and the most common competence in the theme was added to the findings section.

It was concluded that all of the activities in the 8th grade Turkish Language textbook supported communication in the mother tongue competence. In their studies, Soyuçok and Batur (2020) determined that there were 37 gains related to communication in the mother tongue competence among the 8th grade gains. Moreover, 151 activities for learning to learn competence, 39 activities for cultural awareness and expression competence, 25 activities for digital competence, 22 activities for sense of initiative and entrepreneurship, 20 activities for mathematical competence and key competences in science/technology, and 11 activities for social and civic as well as the associated gains were included. Therefore, it was concluded that the 8th grade Turkish Language textbook included the activity for learning to learn competence mostly after communication in the mother tongue, and the gains in TLC, followed by cultural awareness and expression. The results indicated that activities for the digital competence, mathematical competence and key competences in science/technology, and sense of initiative and entrepreneurship competence, and the associated gain rates were close to each other, the number of social and civic-related activities was low, and no determination was made about communication in foreign languages competence. The results of the study are similar to the studies of Kurudayıoğlu and Soysal (2018) on associating the 2017 Turkish Language Curriculum gains and 1st grade textbook activities on communication in foreign languages competence, and the studies of Soyuçok and Batur (2020) on associating the 2018 Turkish Language Curriculum gains with competences. Based on the findings, it is recommended to review the texts in the themes in terms of distribution of the activities in the textbooks, which will be prepared, and gains in the Curriculum into the competence areas as well as the key competences that the Curriculum intends to gain.